

Auditorikus diszlexiás gyermekek fejlesztése játékos módon pedagógusoknak alsó tagozatos gyermekek fejlesztéséhez

PESZEKI VIKTÓRIA – VELKEY NÓRA

peszeki.viki@gmail.com – velkey97@gmail.com

*Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar,
Tanító- és Óvóképző Intézet, III. évfolyam, tanító szak, Szeged*

Kulcsszavak: *játékos oktatás, diszlexia, motiváció, fejlesztés*

Bevezetés

Írásunk célja egy foglalkozás tervezetének bemutatása. A beszédfejlesztés gyakorlata I. kurzus keretein belül állítottunk össze egy fejlesztő foglalkozást egy előre megadott deficit fejlesztésére. Témánk az auditorikus diszlexia fejlesztése volt. Az órát a hallgatótársainknak tartottuk mikrotanítás keretében. Célunk, hogy ötleteinkkel segíteni tudjuk hasonló foglalkozások megtervezését és kivitelezését.

Elmélet

A „dyslexiát” más néven legaszténiának vagy olvasási-helyesírási zavarnak nevezzük. A diszlexia minden esetben diszgráfiával párosul (mely az írás zavara), de nem feltétlenül mutatkozik meg ugyanolyan mértékben a kettő. A fogalom meghatározásához először nézzük meg a megkésett beszédfejlődés definícióját. Ha a gyermek a kortársaihoz képest egy éves lemaradást mutat, és ez standardizált tesztekkel mérhető, valamint nem magyarázható auditorikus deficit, vizuális deficit, mentális retardációval és családi deprimációval, akkor megkésett beszédfejlődésről beszélhetünk (DSM-IV-TR 2001). Ha a lemaradás magyarázható auditorikus vagy vizuális deficit, akkor diszlexiáról beszélünk. Meglepő információ lehet, hogy a normál vagy a magas IQ ellenére is fennállhat e deficit, illetve hogy a népesség 5–10%-át érinti.

A diszlexia okai lehetnek:

- auditorikus és/vagy vizuális szenzoros észlelési probléma;
- nyelvi képesség zavarai: ha valakinek beszéde agrammatikus, biztos, hogy diszlexiás lesz;
- laterális dominancia zavara (kezesség zavara);
- kúszás-mászás kimaradása;
- motoros egyensúly zavara;
- születés utáni hosszan tartó sárgaság;
- születés utáni oxigénhiány.

A diszlexia tünetei lehetnek:

- nehezen kialakult hang és betű közötti asszociáció;
- betűk tévesztése;
- betűk sorrendjének vagy az olvasás irányának felcserélése;
- betűk és szótagok kihagyása, betoldása;
- szóképek tanulásának problémája;
- hosszú szavak nehéz olvasása;
- szavak fokozott eltorzítása;
- újraolvasott szó ismételt tévesztése;
- a helyes olvasástechnika és az olvasott szövegértelmezés alkalmazásának párhuzamos nehézsége;
- látásélességi nehézségek;
- fokozott fényérzékenység;
- bal–jobb felcserélődése;
- számolási nehézségek;
- az időérzékelés, az emlékezet és zenei hangok felismerése kapcsán megnyilvánuló fennakadások;
- a beszédfejlődés megkésettége (<http://www.diszlexia.info/index.html>).

A diszlexia típusokat három nagy csoportra oszthatjuk:

- vizuális diszlexia;
- auditorikus diszlexia;
- agyi feldolgozás deficitje (http://meixner-egymi.ucoz.hu/fonologiai_tudatossag.pdf).

A továbbiakban az auditorikus diszlexiáról fogunk bővebben írni.

Az auditorikus diszlexiát más néven a beszédhanghallás zavarának nevezzük, amely szorosan kapcsolódik a vizuális diszlexiához.

Főbb jellemzői:

- hallókérgi mechanizmusok fejletlensége;
- akusztikai változások lassú feldolgozása;
- beszédhangok finom eltérései;
- a szavak hangalakja rosszul tárolódik, nincs hozzáférés a szavak pontos hangszerkezetéhez (http://meixner-egymi.ucoz.hu/fonologiai_tudatosság.pdf).

Fejlesztő foglalkozás auditorikus diszlexiások számára

Fejlesztő foglalkozásunkat keretmesébe foglalva terveztük meg abból a célból, hogy minél motiváltabbak legyenek a gyerekek a feladatok elvégzésekor, és játékként éljék meg azokat.

Ráhangelő történet, motiváció

A foglalkozás elején felvezetésként elmondjuk, hogy matrózok vagyunk (csíkos póló van rajtunk a hangulat kedvéért), és egy elveszett kincs után nyomozunk. Ha megtaláljuk közösen a kincset, akkor mindenképpen megosztozunk rajta, csak ehhez a gyerekek segítségére van szükségünk. Megkérdezzük, hogy csatlakoznának-e hozzánk, matrózokhoz.

A motiváció fokozására egy esküt mondatunk el a gyerekekkel úgy, hogy felállva, vigyázz állásban mondják utánunk a szöveget. „Esküszöm a kincsre, pénzre – A matrózok kék ingjére – Ma kalózként kutatok! – ....., fogadom!” Itt mindenki a saját nevét helyettesíti be az eskü szövegébe.

Ezután kiosztjuk a matrözigazolványukat, melyre fel kell írniuk a nevüket. (1. melléklet: matrözigazolvány)

Barlang

Útnak indulunk tehát, hogy találjunk valami nyomot, amin elindulhatunk a kincsért. Betérünk egy sötét barlangba (itt lekapcsoljuk a lámpákat), melynek nagyon szűk a járata, s emiatt a gyerekek csak egymás mögött felsorakozva tudnak előre haladni. A legelső gyerek megtalál két tárgyat, melyet nem lát a sötét miatt – egy asztalon fekszik egy térkép és egy levél letakarva –, ki kell tapogatnia, mi lehet az. Ha rájött, a mögötte lévő fülébe súgja, s ez süket-telefon játékkal eljut a sor végén álló tanulóhoz. Neki hangosan ki kell mondani a szavakat, ha ez megegyezik az első gyerek által kitapintott tárggyal, akkor kivihetik azokat a barlangból. Itt felkapcsoljuk a lámpát, és megnézzük közösen, miket találtak. (2. melléklet: térkép, levél)

A térkép szigeteket ábrázol és a kincshez vezető útvonalat. Ezt felragasztjuk a táblára. A levél pedig a következő üzenetet rejti: „Kalóztársak! Ez a levél vészhelyzetre íródott, akkorra, ha velünk történne valami. A térkép egy útvonal a matrözoktól elrabolt kincshez, kövessétek, és odataláltok!”

Egy kis matrözemlékével jelöljük, hogy hol tartunk a térképen. Ezt a gyerekek feladata áthelyezni a következő szigetre. (3. melléklet: embléma) Egy tanuló felhelyezi az első szigetre az emblémát.

A kalóz–matróz barátság története

Elhajózunk az első szigetre, ahol a légénységet próbára tesszük: hűségesek-e a matrózokhoz, mert fontos tisztázni, hogy mi matrózok vagyunk, és nem kalózok. Megismertetjük velük a kalóz–matróz barátság történetét. A történethez ki kell tolni a széket, amin ülnek a gyerekek. Ha a matróz szót hallják, fel kell állniuk, mintha haptákba vágnák magukat a szó hallatára. Ha viszont kalóz szót, akkor ülve kell maradniuk. Elmondjuk, hogy ha túl sokat hibázik valaki, sajnos jelenteni kell a matrózkapitánynak, hogy egy kalóz-gyanúsított is van a fedélzeten. Erre valószínűleg nem kerül sor, mert nem hibáznak annyit a gyerekek, hogy szólni kelljen. (4. melléklet: kalóz–matróz barátság története, 5. melléklet: ppt_1) Miután teljesítik ezt a megpróbáló feladatot, még egy megbízhatósági próbát ki kell állniuk.

Megbízhatósági teszt

Párokba rendeződnek a tanulók, és az egyik gyerek a padra hajtja a fejét úgy, hogy ne lássa a táblát. Kivetítünk öt képet a történethez kapcsolódóan, melyeket sorrendben meg kell jegyeznie a páros másik tagjának. Ezután elrejtjük a képeket, és a megjegyzett ábrák neveit a párjuk fülébe kell súgniuk, akik pedig leírják azokat egy lapra. A feladat ellenőrzéséhez ismét kivetítjük a képeket. Ezt megismételjük, hogy a páros mindkét tagja sorra kerüljön. (6. melléklet: ppt_2)

Mi a lakat kódja?

A térképen lévő embléma áthelyezésére megkérünk egy diákot. A következő szigeten találunk egy óriási kaput. Ahhoz, hogy bejuthassunk rajta, ki kell találni a rajta lévő lakat betűkódját. Kivetítünk hat mássalhangzót a táblára, ezeket hangoztatjuk, majd az a feladat, hogy a felolvasott hangsorból, ha hallanak olyan hangot, aminek a betűjele a táblán is szerepel, akkor azokat leírják a füzetükbe. Ezt kétszer elismételve, hogy le is tudják a munkájukat ellenőrizni, kijön nekik egy betűsor. Közösen felolvassuk sorban a leírt mássalhangzókat, és így kinyílik a kapu lakatja. (7. melléklet: ppt_3)

Koppints, ha ugyanazt a szót hallod!

Bár a lakat kinyílt, a kapu őrzője nem enged be minket addig, amíg nem bizonyosodik meg arról, hogy tényleg jó szándékkal jöttünk. Ahhoz, hogy kinyissa a kaput, egy bizonyos számú koppintást kell hallania. Szópárokat hangoztatunk, s ha a szópár mindkét tagja ugyanaz a szó, koppintaniuk kell egyet a padon. Szópárok: *szék-szét; kar-kar; okos-torkos; köt-köt; tönk-önt; lő-nő; grincs-kincs; lapát-lapát; keret-teret; pár-bár.*

A kapuőr kitarja a kaput előttünk (8. melléklet: ppt_4), és meglátjuk a sziget különleges fáit, a recefice fákat. (9. melléklet: ppt_5) Ezek a fák igazi energiabombák, melyek kérgéből energiaszeleteket készítenek a sziget lakói. Mi is megkóstolhatjuk ezt a finomságot. Itt ropit osztunk a gyerekeknek.

Sárkány – Mi a kakukktojás?

A következő szigeten (embléma áthelyezése) egy félelmetes sárkánnyal találkozunk, aki a kalózok barátja. Azt mondja, hogy szeretne meggyőződni arról, hogy kalózok vagyunk-e, mert ha igen, csak abban az esetben igazít minket útba. Így el kell játszanunk, hogy nem matrózok, hanem kalózok vagyunk. Körbe állunk, menetirány szerint jobbra. Az első próba az, hogy szavakat olvas fel a sárkány, és ha az első szóra nem rímel valamelyik felolvasott szó, akkor a másik hátára kell koppintani. Többrétű feladat ez. Helyesen kell koppintani, és közben ellenőrizni kell, hogy a mögöttünk álló jókor koppint-e. Ha nem, akkor szólunk. Megbeszéljük az esetleges hiba miértjét. Ebből a típusú feladatból három szó (vár, sapka, kő) rímeltetése után elérkezünk a sárkány második próbatételéhez. Menetirány szerint balra fordulunk, ugyanúgy koppintás és felügyelés a feladat, de most a kezdő hang eltérése esetében.

A rímkereséses feladat szavai (az aláhúzott szavakkal kell rímelniük a többi szónak): vár, bár, zár, mar, kár, cár; sapka, labda, alma, szalma, balra, kártya; kő, lő, tű, nő, fő, ró.

A kezdőbetűk figyeléséhez tartozó feladat szavai (az aláhúzott szavak kezdőbetűje a mérvadó): sapka, sál, szék, sóska, sajt, szél, szója, sül; bab, pap, barát, béka, pék, parázs, béke; dió, denevér, teve, dárda, tv, tó, dvd, dal.

A sárkány végül megmutatja a helyes irányt. Továbbhajózunk a legyek szigetére, áthelyezzük az emblémát. (10. melléklet: ppt_6)

A legyek szigete

A legyek szigetén semmi jó nem vár ránk, ugyanis a legyek is a kalózok oldalán állnak. (11. melléklet: ppt_7) Meg is támadnak bennünket. Versenyt hirdetünk, hogy ki a legfürgébb és legügyesebb légycsapó a fedélzeten. A táblára ragasztunk két képet: egy matrózt és egy kalózt. (12. melléklet: kalóz–matróz fotók) Kettesével jönnek ki a táblához a matrózaink, s egy-egy légycsapót adunk a kezükbe. Megbeszéljük, hogy milyen betűvel kezdődik a kalóz és a matróz szó. Szavakat sorolunk, ha a „k” vagy „m” hangot hallják, az annak megfelelő képre kell csapniuk. Pl.: az *ablak* szó elhangzása esetén a kalóz képre. Fontos, hogy mindenki sorra kerüljön. Miután sikerült lecsapni az összes legyet, továbbhajózunk az állatok szigetére (embléma áthelyezése a következő szigetre). Felhasznált szavak: *ablak, dominó, akar, ereklye, amazon, módos, szomszéd, kártya, lyuk, som, számár, tanulók, kén, méz, fogalmaz.*

Az állatok szigete

Az állatok szigetén rengeteg állattal találkozunk. (13. melléklet: ppt_8) Azt mondják, hogy csak akkor segítenek nekünk, ha olyan szavakat gyűjtünk, ami rímel az ő nevükre. Párokban kell a matróz legénységünknek ezt a feltételt kiállni. Három-három rímet kell a *róka, nyúl, béka, párdúc, veréb* állatnevekhez találniuk, melyet egy feladatlapra írnak le. (14. melléklet: rímelő feladatlap) Ezeket felolvassuk, majd az állatok, mivel úgy gondolják, elegendő rímet hallottak a neveikre, megmutatják a királyukhoz vezető utat.

Az állatok királya

Az oroszlán szívesen segít a matrózoknak, ám csak akkor, ha előtte játszanak vele egyet. (15. melléklet: ppt_9) Mivel nagyon szeret labdázni, így a következőt mondja a matrózoknak: „Miközben valaki kezébe dobom a labdát, mondok egy szót. Úgy kell visszadobnotok a labdát, hogy az utolsó hangot leválasztva ismételjétek el a kapott szót. Például, ha valakinek oda-dobom a labdát, és mondom, hogy karó, ő visszadobja nekem, s azt mondja, hogy kar.”

Mivel az oroszlánkirály nagyon élvezte a játékot, elárulja, hogy a következő szigeten mi vár ránk. Az oroszlán a következőt mondja: „Az utolsó szigeten találtok egy ládát, ám az zárva van. Egy bingó játék segítségével megtudhatjátok a kódot, amely hangoztatásával kinyílik a láda.”

Felhasznált szavak: *karó-kar, sütő-süt, könyvel-könyve, váró-vár, szülő-szül, lakó-lak, Soma-som, csillag-Csilla, após-apó, anyós-anyó, tanító-tanít, bála-bál, sebek-sebe, gyalul-gyalu.*

Bingó

A következő szigetre érve egy ládát találtak éppen úgy, ahogy az állatok királya mondta. A bingó játékban x-szel jelölniük kell a matrózainknak a hangoztatott hosszú hangok (msh. vagy mgh.) rövid párját, ha azt megtalálják. (16. melléklet: ppt_10) Szavakat olvasunk fel nekik, amelyekben meghallhatják, hogy mi a hosszú: a magánhangzó vagy mássalhangzó. Ennek párját x-szel jelölniük kell a táblázatban. A szokásos módon, ha vízszintesen, függőlegesen vagy átlóban kijön az összefüggő vonal, akkor „Bingó!” felkiáltással jelzik, például.: *vicces-c, add-d, kell-l, Győr-ő, gally-ly, alattomos-t, színes-i, álmos-a, aggodalom-g, kódex-o.* Amikor elhangzik a bingó szó, akkor ellenőrizzük, hogy milyen sor jött ki nekik. Ezt a betűsört közösen felolvassva kinyílik a láda.

Felhasznált szavak: *vicces, add, kell, Győr, gally, alattomos, színes, álmos, aggodalom, kódex.* (17. mellékelt: Bingó feladatlap)

Beszédmester

A ládában megtaláljuk a történetből ismert, matrózoktól elrabolt papagájt, jéggé fagyva. A kalózok ugyanis rájöttek, hogy a madár nem fog az ő pártjukra állni, így lefagyasztották. A mi kötelességünk, hogy felolvasszuk őt, hogy visszajöhessen a fedélzetre.

A Beszédmester szoftver (<http://www.inf.u-szeged.hu/beszedmester>) egy feladatát vetíttük ki a táblára, a betűk hangoztatása segítségével tudjuk kiszínezni/felolvasztani a papagájunkat. (18. melléklet: kép a papagájról) Amikor visszanyeri a papagáj az eredeti színét, megszólal: „A kincs a függöny mögött van!” Az óra elején valahová a teremben elrejtünk egy kis zsákot (például a függöny mögé), melybe csokoládépénzt rejtünk. Ezt találják meg a gyerekek a foglalkozás végén.

Összegzés

Munkánk elsődleges célja az volt, hogy az auditorikus diszlexiával küzdő gyerekek fejlődését élvezetesebbé tegyük. A hallás és a beszéd fejlesztésén kívül sok más területet is érintettünk a játékos feladatokkal, például a figyelmet, memóriát és az együttműködést. Ezek mindegyikére találhatunk fejlesztő feladatot a tervezetünkben. A Power Point és az elkészített eszközök alkalmazásával szeretnénk volna még színesebbé és élvezhetőbbé tenni a foglalkozást. Úgy gondoljuk, hogy a mai gyerekek jobban teljesítenek és motiváltabbak lesznek az ilyen és ehhez hasonló interaktív órákon, ezért gondoljuk azt, hogy a keretmesébe ágyazott fejlesztő feladatokkal nagyobb fejlődés érhető el.

Irodalom

A DSM-IV-TR diagnosztikai kritériumai (2001). Animula Kiadó Budapest.

Beszédmester – olvasásfejlesztő és beszédjavítás-terápiai program. [<http://www.inf.u-szeged.hu/beszedmester>] (letöltés: 2018. 06. 04.)

Diszlexia.Info – Minden, amit a diszlexiáról tudnod kell. [<http://www.diszlexia.info/index.html>] (letöltés: 2018. 06. 04.)

Tóthné Schiebelhut Livia: Fonológiai tudatosság – az olvasástanulás és a fonológiai tudatosság kapcsolata. [http://meixner-egymi.ucoz.hu/fonologiai_tudatosság.pdf] (letöltés: 2018. 06. 04.)

Playful development of children with auditory dyslexia For teachers developing children between 1st and 4th grade

We believe that it is useful when children are not taught in the traditional way by employing frontal instructions during teaching and developmental activities, but we try to implement more varied teaching methods. We have elaborated activities for children with auditory dyslexia in the light of the abovementioned factors. During the tasks embedded in a frame story we have managed to retrieve the treasures stolen by pirates as sailors. During the tasks we have been able to meet several animals and magical creatures who were sometimes supporting us and other times they were hindering our mission. Besides solving problems in a playful manner we have put the emphasis on the development of creativity, attention and cooperation. We have tried to create such activities that could help a teacher and a developmental teacher, as well.

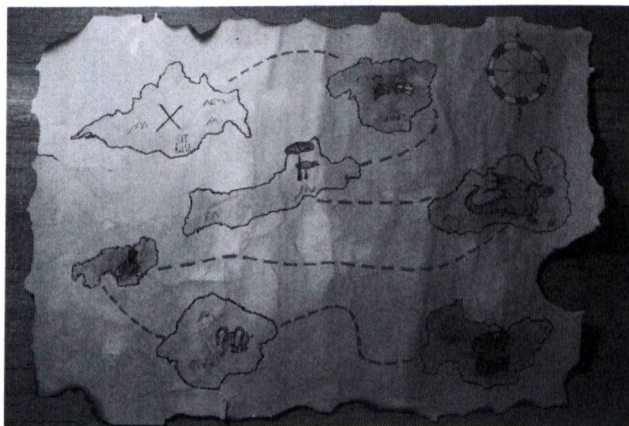
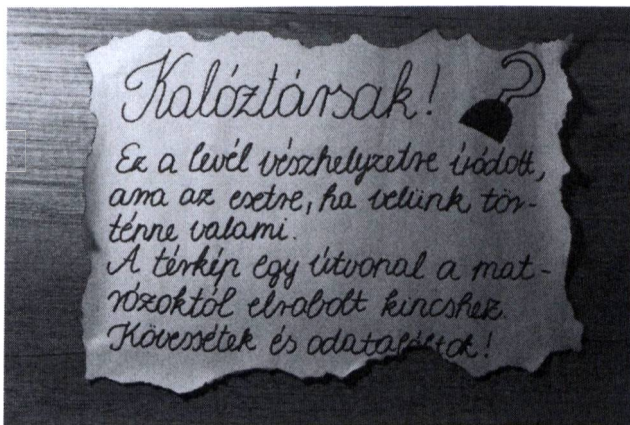
Melléklet

MATRÓZIGAZOLVÁNY

Név: _____

1. melléklet

2. melléklet

3. melléklet

A kalóz-matróz barátság

A matrózok és a kalózok régen barátok voltak. Közös őstől származnak, mégsem ugyanolyan vér folyik bennük. A matrózokban matrózvér, a kalózokban kalózvér.

A kalózok és a matrózok évtizedeken keresztül együtt hajóztak ki a nyílt tengerre, de egy nap egy kalóz váratlan és emlékezet dolgot tett, ami nagy hatással volt a kalóz-matróz barátságra: ellopta a matrózok különleges állatát, a papagájt. Erre a matrózok nagyon megharagudtak a kalózokra, és elhatározták, hogy kiközösítik a kalózokat. Saját matróz egyenruhát varrattak a matróz asszonyaikkal, hogy mutassák, különböznek a kalózoktól. El is hajóztak, hogy más helyen telepedjenek le, és nem hagytak maguk után nyomot.

A kalózokhoz eljutott a hír, és borzasztó haragra gerjedtek a matrózokkal szemben. Elhatározták, hogy bosszúból kifosztják a tenger matróz-hajóit, ellopják a matrózok ingjeit és pénzét.

Egy alkalommal a kalózok a matrózok hatalmas zsákmányára bukkantak, amit el is rejtettek egy szigeten.

Azóta sem tudja senki, hogy hol lapul a matrózok elloptott kincse. A kalózok pedig azóta is járják a tengert, hogy még több matrózínggel és arannyal fosszák ki a matrózok hajóit.

4. melléklet

5. melléklet

Megbízhatósági teszt 1.

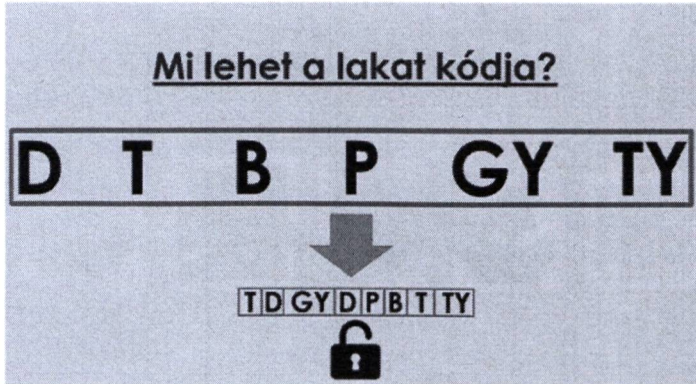
Megbízhatósági teszt 2.

6. melléklet

7/1. melléklet

7/2. melléklet

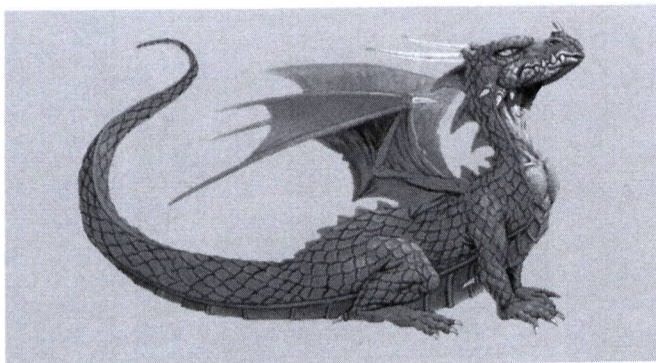

8. melléklet

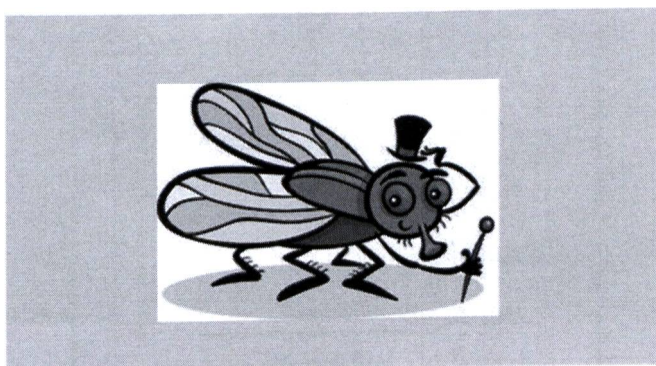

9. melléklet

10. melléklet

11. melléklet

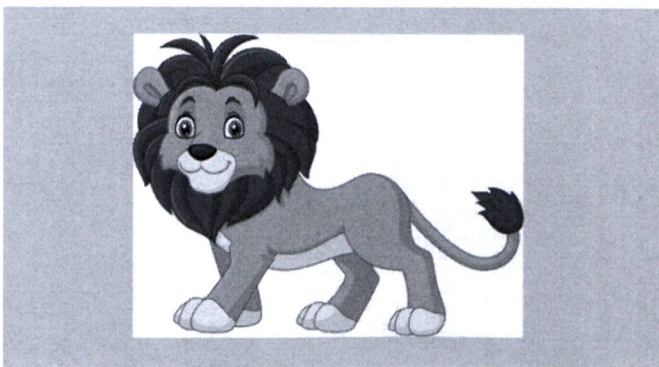
12. melléklet

13. melléklet

róka - _____
nyúl - _____
béka - _____
dárduc - _____
veréb - _____

14. melléklet

15. melléklet

BINGÓ

C	S	V	D	P
Ü	Ö	F	Z	A
I	H	O	K	NY
U	TY	B	T	R
L	G	J	É	LY

BINGÓ

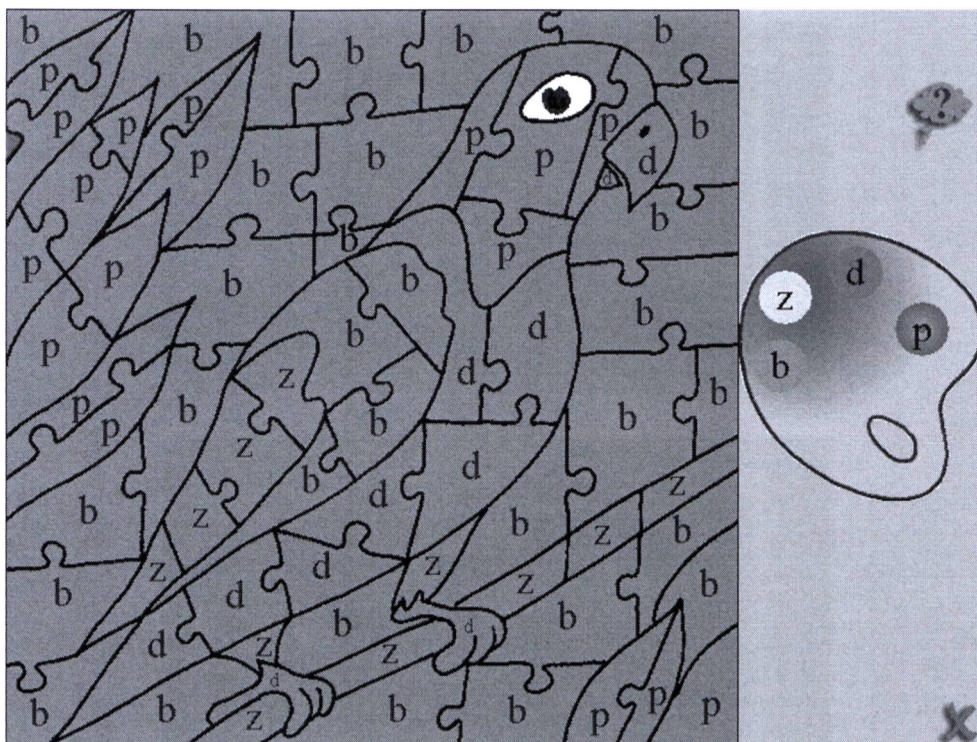
	S	V		P
Ü		F	Z	
	H		K	NY
U	TY	B		R
		J	É	

16. melléklet

C	S	V	D	P
Ü	Ö	F	Z	A
I	H	O	K	NY
U	TY	B	T	R
L	G	J	É	LY

17. melléklet

18. melléklet